

DOĞAL ARAZİ BÖLÜNÜŐÜ-ARAZİ KULLANIMI İLİŞKİSİ

Dr. Rűya BAYAR

ARAZİ KULLANIMLA İLGİLİ %' LİK EĞİM ARALIKLARI

- Yol ağı içinde yer alan yollarda kara taşıtları ile iniş aşağı taşımanın güvenli ve uygun olması için eğimler, prensip olarak normal eğim oranı olan % 9 u aşamaz.
- Ancak, bu normal eğim oranının korunmasından dolayı çok yüksek maliyetlere sebep olan zor arazi şartları ve teknik zorunluluklar karşısında ender olarak ve kısa mesafelerle sınırlı kalmak şartıyla eğimler % 12 ye kadar çıkarılabilir.
- Sahipli arazi, bulunması hallerinde, en fazla 1000 metre içinde kalmak şartıyla % 9, daha uzun mesafeler için ise % 7 aksi eğime izin verilebilir.
- Orman için yol güzergâhının tayininde yol boyunca çok zorlayıcı sebepler olmadıkça % 0 ve % 1 eğimler kullanılamaz.

Eğim aralığı (%)	Eğim derecesine göre arazinin durumu	Eğim derecesine göre araziden yararlanma
0-2	Düz arazi	Her türlü sosyoekonomik faaliyet için uygun arazilerdir
2-6	Hafif eğimli arazi	Her türlü sosyoekonomik faaliyet için uygun arazilerdir
6-12	Orta eğimli arazi	Yerleşme, ulaşım, tarım, hayvan otlatma, Faaliyetleri için sınırlı da olsa uygun arazilerdir
12-20	Dik eğimli arazi	Sınırlı tarım ve mera alanları ile orman alanı
20-30	Çok dik arazi	Orman örtüsü ve kayalıklar
30+	Sarp arazi	Orman örtüsü ve kayalık

HİDROGRAFİK UNSURLAR - ARAZİ KULLANIM İLİŞKİSİ

Yeryüzündeki tüm canlılar için yaşam kaynağı sayılan suyun insan için önemi daha da büyüktür. Bu bakımdan yerüstü ve yeraltı sularından yararlanılması veya kullanılması geçmişte olduğu gibi bugünde önemli bir gündem oluşturmaktadır. Okyanuslar, denizler ve göller yerkabuğundaki büyük veya küçük çukurlukların suyla dolmasıyla oluşmuş birer hidrografik unsurdurlar. Bunların sularının fiziksel ve kimyasal özellikleri birbirinden farklı olup buna göre yararlanma bakımından da farklılıklara yol açmaktadırlar. Okyanus, deniz ve göllerde yolcu ve yük taşımacılığı, su ürünleri avcılığı yapılmakta, petrol ve doğal gaz çıkarılabilmektedir.

Karasal ortamda vadiler içinde akarak bir deniz veya göle karışan veya yer altına dalarak kaybolan akarsular geçtikleri alanlara hayat vermektedirler. Çok büyük ırmaklar üzerinde ulaştırma faaliyetleri yapılırken, temiz berrak akan akarsulardan içme ve kullanma suyu temin edilmekte, üzerlerine inşa edilen barajlarla da hem enerji hem de sulama ve içme suyu elde edilmektedir. Hangi yükseltide bulunursa bulunsunlar, nasıl oluşmuşlarsa oluşsunlar tüm göller, içinde binlerce canlının yaşadığı bir ekosistem durumundadırlar. Sularıyla, sazlıklarıyla çevresindeki verimli göl topraklarıyla buldukları yerlere canlılık verirler. Sulak alan adı verilen bu arazi unsurlarından yararlanma şekli yerine göre farklılıklar gösterebilmektedir.

Yeraltı sularının yeryüzüne çıkmasıyla kaynak suları oluşmakta soğuk ve sıcak su kaynak suları farklı kullanım şekillerine yol açmaktadırlar. Temiz soğuk su kaynakları içme ve kullanma suyu olarak değerlendirilmekte ve suyun büyük önem gösterdiği şu günlerde işletmeye dönüştürülerek ekonomik yönden büyük kazanç sağlanabilmektedir. Sıcak su kaynakları yerine göre jeotermal enerji kaynağı; yerine göre de şifalı kaplıcalar olarak değerlendirilmektedir. Özellikle tektonizmanın şiddetli olduğu yörelerimizde kırıkların etkisiyle sıcak yer altı suları buralardan yeryüzüne ulaşmakta ve çıktıkları alana büyük yararlar sağlamaktadırlar.

TOPRAK ÖRTÜSÜ - ARAZİ KULLANIM İLİŞKİSİ

Doğal ortam içerisinde önemli bir yere sahip olan toprak örtüsü, kara yüzeylerinin tamamını örtmemektedir. Dağların yalçın kayalıklar şeklinde gözlediğimiz kesimleri toprak örtüsünden yoksundur. Buna karşılık aşınım düzlüğü veya plato özelliği kazanmış yüksek alanlarda, bunların yamaç ve eteklerinde, ovalarda, tabanlı vadilerde değişik özellikte ve kalınlıkta toprak örtüsüne rastlanabilmektedir. Üzeri doğal bitki örtüsü veya kültür bitkileriyle kaplanmış olan alanlar toprak örtüsünün bulunduğu yerlerdir.

Bir sahanın toprak coğrafyası etüdünün yapılabilmesi için, topografya, jeoloji, toprak, jeomorfoloji, hidrografya, doğal bitki örtüsü, araziden faydalanma ve toprak verimliliği haritalarının hazırlanması gerekmektedir. Hazırlanan bu haritalar yardımıyla o sahadaki toprak örtüsünü oluşturan ana ve alt toprak gruplarının ayrımı yapılarak diğer unsurlarla ilişkili olarak kapladıkları alanlar belirlenir. Yani farklı özellikteki toprakların coğrafî dağılışları ve bu dağılışa göre ortaya çıkarılmış sonuç doğal ortam-insan etkileşimi kapsamında değerlendirilir. Bir canlı unsur olarak nitelendirilen toprak örtüsünün doğal bitki örtüsüne ve beşerî faaliyetlere etkisi oldukça büyüktür. Özellikle verimli toprakların bulunduğu alanlar tarımsal üretimin yüksek olmasına bağılı olarak yoğun nüfuslu alanlar haline gelmektedirler.